

**SASTANAK U EMINOVCIMA
I SMOTRA U BOŠNJACIMA**

BRIŽLJIVE PRIPREME ZA FORMIRANJE BRIGADE

U podgrmečkom selu Eminovcima, nedaleko od Sanskog Mosta, održana je vojno-politička konferencija posvećena formiranju Druge krajiške narodnooslobodilačke udarne brigade. Konferenciji su prisustvovali Osman Karabegović, politički komesar Operativnog štaba za Bosansku krajinu, Slavko Rodić, zamjenik komandanta pomenutog štaba, zatim Milorad Mijatović, komandant, Veljo Stojnić, politički komesar i Moni Levi, zamjenik političkog komesara Prvog krajiškog (podgrmečkog) narodnooslobodilačkog partizanskog odreda. U radu konferencije učestvovali su Đurin Predojević, komandant, i Đuro Štrbac, politički komesar Prvog udarnog bataljona Prvog krajiškog (podgrmečkog) odreda, Ranko Šipka, komandant i Niko Jurinčić, politički komesar Prvog udarnog bataljona Drugog krajiškog (kozarskog) narodnooslobodilačkog partizanskog odreda.

Na konferenciji je brižljivo raspravljano o potrebi i značaju formiranja Druge krajiške udarne brigade, o njenom osposobljavanju da uspješno tuče okupatora i domaće izdajnike. S pravom je naglašeno da se u brigadu uključe udarne jedinice odreda - bataljoni - da bi ona odmah bila spremna da vodi složene i teške borbe.

Da bi se donijela odluka koje su jedinice borbeno i politički najpripremljenije da sačinjavaju brigadu, od komandanata i političkih komesara je zatraženo da ocijene kakvo je borbeno stanje i raspoloženje u udarnim bataljonima. Niko Jurinčić je objasnio da Prvi udarni bataljon Drugog krajiškog (kozarskog) odreda sačinjavaju tri čete, da je jedna ostala u Kozari, prilikom proboja iz neprijateljskog okruženja, da je treba vratiti u sastav bataljona. I ostale čete, vojnički i politički, bile su dobro pripremljene i imale dovoljno oružja. Donekle su oskudjevale u municiji, ali su preduzimate mjere da se to povoljno riješi. Komandant Ranko Šipka je saopštio da Prvi bataljon ima 280 naoružanih boraca, 26 puškomitraljeza, teški mitraljez, ručni minobacač i 7 minobacačkih granata. Trenutno nezadovoljan brojnim stanjem, Šipka je zatražio da 50 dobrovoljaca, vičnih rukovanju oružjem i raspoloženih da se bore, popune bataljon i povećaju njegovu udarnu - vatrenu moć.

Komandant Đurin Predojević govorio je o stanju u Prvom udarnom bataljonu Prvog krajiškog (podgrmečkog) partizanskog odreda, podsjetio da je formiran na osnovu Statuta proleterskih udarnih brigada, da ima tri streljačke i Prateću četvu. Od naoružanja bataljon je imao 310 pušaka, 13 puškomitraljeza, 4 teška mitraljeza, 2 minobacača i 7 minobacačkih granata. Đurin nije prećutao da je borbeno gotovost jedinice dobra, ali poslije reorganizacije, da postoji višak od 85 pušaka ...

- Odstranili smo sve one koji nisu za udarnu brigadu - nastavio je on. - Reorganizaciji smo morali pristupiti i zbog priličnih gubitaka u posljednje vrijeme. Pored toga, uslijed velikih napora neki borci su oboljeli i hronično premoreni. Samo iz Prve udarne čete, u posljednje tri akcije, iz stroja je izbačeno 70 boraca. Bataljon moraju popuniti dobri i hrabri borci. Najviše omladinaca smo vratili iz Prvog udarnog u pozadinske jedinice.

Pažljivo slušajući Slavko Rodić nije izdržao da ne pripita:

- Kako to, družo Durine, da omladinci ne žele da se bore u udarnoj brigadi?

Predojević je razložno dodao da su to, uglavnom, bolesni i omladinci koji nisu služili vojsku, niti su završili neki vojnički kurs, da su došli iz podgrmečkih sela potpuno nepripremljeni za udarnu jedinicu. Stoga su dvije omladinske čete preformirane u jednu, dovoljno snažnu i solidno pripremljenu za uključivanje u sastav udarne brigade. Na kraju Predojević je iznio da borcima nedostaje odjeća, obuća i lijekovi.

Poslije upoznavanja sa stanjem u udarnim bataljonima razgovaralo se o sastavu štaba brigade. Politički komesar Operativnog štaba za Bosansku krajinu obavijestio je da je Vrhovni štab postavio za komandanta Druge krajiške udarne brigade Ratka Martinovića, za zamjenika komandanta Đurina Predojevića, a za aolitičkog komesara Niku Jurinčića. To je objavljeno i u Biltenu Vrhovnog štaba :a juni, juli i avgust 1942 g. Zamjenik političkog komesara nije postavljen. Nešto časnije, 13. avgusta 1942, štab brigade dopisom tražio je da se Rudi Kolak, sekretar Oblasnog komiteta KPJ na teritoriji Petog krajiškog narodnooslobodilačkog partizanskog odreda uputi na dužnost zamjenika političkog komesara bricnie. Čak je navedeno da Kolak želi da dođe u udarnu brigadu i daje obezbijedio amjenu na dotadašnjoj dužnosti. Traženju nije udovoljeno i Dušan Misirača je lešto kasnije postavljen na dužnost zamjenika političkog komesara.

Konferencija je završena čitanjem Statuta proleterskih brigada, usvajanjem aključaka i pozivom da se sprovedu u djelo.

Iz zaključaka i dopisa štaba brigade Operativnom štabu za Bosansku krajinu vidi se da je nedostajalo sanitetsko osoblje, lijekovi, odjeća i obuća, tovarna rrla, zaprežna kola, sredstva za održavanje lične higijene i materijal za pisanje. Jkazano je, takođe, na potrebu da se 10 bolničara i bolničarki, koliko ih je tretluno bilo u sastavu brigade, upute na bolničarski kurs da steknu potrebna znatija u pružanju prve pomoći i njezi ranjenika. Zahtjevi su brižljivo razmotreni u)perativnom štabu i preduzimane mjere da se udovolji, koliko je to bilo mogu-e, traženju štaba brigade. To potvrđuje, pored ostalog, dopis Operativnog štaba, id 11. avgusta 1942. štabu Petog krajiškog odreda, u kome se kaže:

»Kao što vam je poznato ovih dana je formirana Druga krajiška narodnoos-Dbodilačka udarna brigada koju sada treba snabdjeti odjećom, obućom, većom svim ostalim potrebama, pošto je Brigada za sada vrlo slabo opremljena.

Zbog toga sakupite koliko god možete sapuna, veša, a naročito kože za panke i svega ostalog što je potrebno i pošaljite to po svojim kuririma što hitije ovom štabu.«¹

Svakog časa, tako reći, preduzimane su konkretne mjere da se jedinice briade sređuju, učvršćuju i popunjavaju. Osjećala se potreba da se svima rukoviocima i borcima dobro protumači zašto se formiraju krupnije udarne jedinice kakav je njihov značaj za rasplamsavanje narodnooslobodilačke borbe. Stoga : uslijedila konferencija svih vojnih i političkih rukovodilaca u brigadi, od ko-iandanata do desetara i političkih delegata. Najviše se razgovaralo o izvršavajju dužnosti svakog starješine, njihovom uticaju na borcu, moralnom liku i hrab-)sti. Disciplina se mogla učvršćivati, rečeno je, vojnim mjerama i upornim potičkim radom. Jedan od učesnika govorio je o značaju formiranja udarnih je- inica i njihovim zadacima. Pažnjaje posvećena vojnom i političkom ponašanju /akog partizana u udarnim jedinicama. Na kraju je istaknuto da se život na po- »žaju, u logoru, na maršu, u borbi, mora odvijati u skladu sa vojničkim pravi- ma i svjesnom disciplinom. Popularisan je značaj bratstva i jedinstva naših na- >da i narodnosti u borbi protiv neprijatelja.

1 Za dokument ne postoje evidencioni podaci.

U toku priprema za smotru brigade uslijedio je napad neprijatelja na Dabar. Bio je to napad na položaje bataljona »Petar Škundrić«, čiji je štab zatražio pomoć da neprijatelja lakše odbije. Upućene su dvije čete da iznenada udare u bok neprijateljskog streljačkog stroja. Do borbe, međutim, nije došlo jer je neprijatelj, po svemu sudeći, prozrio šta mu se sprema i trkom umakao.

U štabu brigade intenzivno se radilo. Brinulo se o svemu što je neophodno za predstojeće pokrete i napade na veća i manja neprijateljska uporišta. Aktivnost je pojačana kad je Ratko Martinović stupio na dužnost komandanta brigade. Zajedno sa političkim komesarom Nikom Jurinčićem, on je insistirao da Operativni štab pomogne da se što prije u brigadu uputi ljekar i dovoljne količine sanitetskog materijala. Vršene su pripreme za smotru jedinica brigade, popunjavani štabovi bataljona i komande četa. Štab brigade u to vrijeme se nalazio u Rodića kućama u Bošnjacima.

Kada je dopisom Operativnog štaba, 12. avgusta 1942, obaviješten o formiranju Druge krajiške, Vrhovni štab je odgovorio da je zadovoljan formiranjem brigade i postavljanjem Ratka Martinovića za njenog komandanta, daje pravilno da se ona angažuje u borbama kod Sanskog Mosta i na Manjači. Na taj način je mogla štititi sjeverozapadne prilaze Mrkonjić-Gradu i doprinijeti da se lakše ostvari zamisao o likvidaciji neprijateljskog garnizona. Čak je sugerisano, ako se ukaže potreba, da se izdvoji neki bataljon Druge krajiške udarne brigade da učestvuje u napadu na Mrkonjić-Grad.

SMOTRA U BOŠNJACIMA

Naredba o formiranju Druge krajiške narodnooslobodilačke udarne brigade izdana je 2. avgusta 1942, a smotra je izvršena 14 dana kasnije, 16. avgusta, na jednoj zaravni sela Bošnjaka, nedaleko od mrgodnih visova planine Grmeča. Smotri je prisustvovao Košta Nađ, komandant Operativnog štaba za Bosansku krajinu, poznat po junaštvu u bojevima u Španiji, bitkama na Prijedoru, Ključu i drugim mjestima. Krajišnici su posebno cijenili njegovo komandantsko umijeće u planiranju i izvođenju složenih ratnih pothvata. Uz Kostu Nađu bili su Ratko Martinović, Niko Jurinčić i Đurin Predojević. Bataljoni su bili postrojeni jedan iza drugoga, najprije Prvi, zatim Drugi i Treći, a zatim posada protutenkovskog topa, četiri minobacača i više teških mitraljeza. Na čelu Prvog bataljona bili su: Ranko Šipka, komandant, Idriz Čejvan, politički komesar, Milan Muharem, zamjenik komandanta i Milan Vuković, zamjenik političkog komesara. Komandant Drugog bataljona bio je Đuro Štrbac, politički komesar Mile Malešević. Trenutno nije bilo popunjeno mjesto zamjenika komandanta i političkog komesara. Treći bataljon imao je komandanta Mladu Obradovića, političkog komesara Milana Vrhovca, zamjenika komandanta Ljubana Crnobrnju i zamjenika političkog komesara Rajka Radetića. Komandir Prateće čete bio je Mile Ševo, a politički komesar Košta Banjac. Brigadni sanitet nije bio u cjelosti formiran. Postojala je ekipa bolničarki i tražen je rukovodilac sanitetske službe. Na tu dužnost stićiće nešto kasnije Morie Levi, prvoborac i student medicine.

Ratko Martinović upoznao je komandanta Operativnog štaba Kostu Nađu, da brigadu sačinjava 1.200 boraca, da su naoružani sa 56 puškomitraljeza, 1.000 pušaka, 5 teških mitraljeza, 8 minobacača i jednim protivtenkovskim topom. Borci i rukovodioci bili su veoma mladi, a svaki treći član KPJ ili SKOJ-a. Njih 125 bili su članovi KPJ, 63 kandidati za člana KPJ i 282 skojevci.

Smotra je počela uobičajenom predajom raporta, a nastavljena defileom bataljona ispred komandanta i ostalih članova Operativnog štaba i okupljenog naroda. Borci su čvrsto gazili, zatravljena zaravan je podrhtavala, zadivljeni

mještani netremice ih posmatrali, ushićenje iskazivali spontanim pljeskom i pozdravima.

Politički komesar Operativnog štaba Osman Karabegović govorio je borcima i narodu o razvoju narodnooslobodilačke borbe u Bosanskoj krajini, o uspjesima i teškoćama, pokušajima izdajnika da raspiruju bratoubilačke obračune, stalnom angažovanju Partije da se to osujeti i sasvim spriječi. On je istakao da okupator i njegovi pomagači ne prezaju od zločina, da ubijaju nedužne ljude, čak žene i djecu. To se obistinilo i junsko-julskih dana kada je tutnjala neprijateljska ofanziva na Kozari, ubijeno ili odvedeno u logore smrti hiljade djece i žena iz pitomih kozarskih sela. Govorio je i Ratko Martinović o izdajničkoj ulozi Draže Mihailovića i četničkih jedinica.

Svečanost je nastavljena čašćenjem, kolom kozarskim i gromoglasnim natpjevavanjem kolovođa. Starije žene su nutkale borce da nešto prezalogaje, dovodili ih improvizovanim soframa, čaršavima razastrtim na travi, prepunima mesa, kolačića i sira. Zadovoljan onim što vidi i čuje, procjenjujući da je moral i borbeno raspoloženje na visini, štab brigade odlučio je da se ubrzaju pripreme i napad na neprijateljsko uporište u Vrpolju.